

Levekår i utviklingsland:

Helse, miljø og fattigdom

Introduksjon

Foreliggende forslag er utarbeidet av en arbeidsgruppe på vegne av sterke fagmiljøer innen u-landsrelatert forskning og undervisning ved UiO (Fig 1). Hensikten med forslaget er å bygge broer mellom allerede eksisterende forskningsvirksomhet og -kompetanse ved de enkelte miljøer gjennom å samles om utvalgte forskningstema som krever mer holistiske, flerfaglig tilnærming og hvor potensialet for synergieffekter, relevans og nytteverdi er stort. Mulige tema som egner seg for samarbeid er skissert, men forslagene er tentative, idet prosessen mot identifisering av de tema som krever denne typen samarbeid er ment å vokse fram fra eksisterende forskningsinteresser og muligheter for finansiering, samt identifisering av interesse og kompetanse hos samarbeidspartnere i Sør. Den foreslåtte forskningen planlegges å knyttes til kompetansebygging ved å ta i bruk og bygge videre på eksisterende Ph. D. og master-programmer ved UiO. Finansiering fra UiO ønskes hovedsakelig til stipend, forberedelse av søknader, gjesteforskeropphold og koordinering av det tverrfaglige samarbeidet.

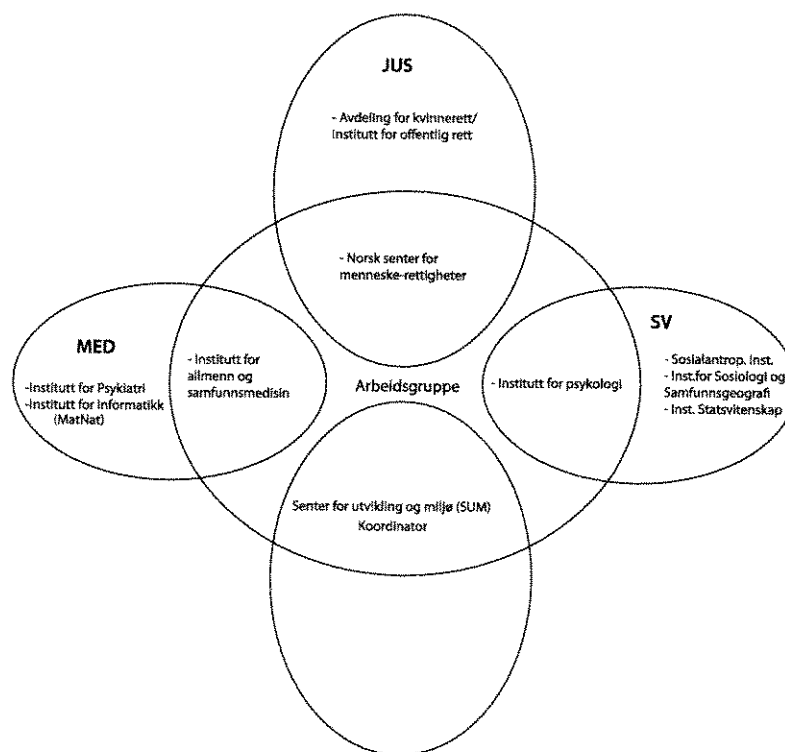

Fig 1. Samarbeidende enheter

I. Definisjon og faglig avgrensning

Område og Problemstilling

Rask globalisering og økonomisk vekst har etterlatt en betydelig minoritet av verdens befolkning i ekstrem fattigdom, hovedsakelig i utviklingsland. Årsakene til fattigdommen er knyttet delvis til økonomisk og sosial marginalisering av deler av befolkningen og delvis til miljømessige endringer som resultat av den økonomiske veksten. Parallelt med fattigdommen ser vi fremveksten av økt ulikhet også internt i utviklingslandene. Brasil, India og Kina er

eksempler på at økonomisk vekst ikke utradierer fattigdom. Det oppstår nye former for sosial eksklusjon og marginalisering og ulik tilgang på kunnskap, tjenester og muligheter for selvbestemmelse.

Fattigdomsbekjempelse er nå et hovedmål for de fleste regjeringer i utviklingsland, samtidig som det står høyt på agendaen til donorland og multilaterale institusjoner som Verdensbanken og FN-organisasjoner. Den tverrfakultære satsingen tar sikte på kritisk å analysere ulike årsaker til og dimensjoner av fattigdom og ulikhet i land i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

En av dimensjonene i dagens fattigdomsbilde er relatert til miljøendringer. Utviklingen i første halvdel av det 20de århundre var basert på en antagelse om at miljøet både representerte en ubegrenset ressurs og en ubegrenset avfallsbølge for dens biprodukter. Erfaringene fra den siste del av århundret har vist at denne antagelsen var drastisk feil. Viktige ressursgrunnlag som skogsbaserte økosystemer, vann og energi har blitt merkbart utarmet, samtidig som forurensning og avfallsprodukter både fra produksjon og forbruk har bidratt til miljøødeleggelser. Disse problemene påvirker alle, men har hatt særlig alvorlige følger for fattige i utviklingsland.

Miljøendringer påvirker også den menneskelige helse på ulike måter og i varierende grad og kompleksitet. Sykdommer som malaria og dengue sprer seg til områder som en følge av klimaendringer. Andre smittsomme sykdommer sprer seg gjennom mat og vann. De har også effekt på den lokale matproduksjonen. Over halvparten av verdens befolkning bor nå i byer på over 20 000 innbyggere. Urbaniseringen fører til endring i livsstil og konsummønster som igjen har innflytelse på miljøet og fører til økning av visse livsstilssykdommer som diabetes, hjerte-karsykdommer og kreft. I mange byer i utviklingsland er knapphet på rent vann og luftforurensning også et betydelig helseproblem. For å forstå denne verden i forandring, er vi avhengige av både globale og lokal forståelsesmåter og vi må ha mulighet til å se dem i sammenheng.

I den senere tid har konvensjonelle utviklingsstrategier med et fokus på økonomisk vekst blitt kritisert for i liten grad å bidra til fattigdomsreduksjon. Betydningen av fordeling og godt styresett - både lokalt og globalt - står sentralt i debatten. Det er en økende forståelse for at det multilaterale systemet som ble etablert i etterkrigstiden har store svakheter i dagens situasjon som kjennetegnes av endring i pengestrømmer og økonomiske strukturer, endrede maktforhold, nye fattigdomsutfordringer og miljøproblemer av en annen dimensjon enn tidligere erkjent.

En menneskerettighetsbasert tilnærming som blant annet søker å bekjempe fattigdom ved å "bemyndige" de fattige, er i økende grad i fokus både blant akademikere og nasjonale og internasjonale bistandsaktører. Tanken bak denne er at respekt for de internasjonale menneskerettighetene kan fremme utvikling, både som et overordnet rammeverk som kan sikre menneskenes verdi og velstand, og som redskap for å fremme og kreve ulike typer rettigheter. I studiet av utviklingsland, spesielt der hvor demokratiske normer og verdier, så vel som prinsippet om en rettsstat har en lang vei å gå, representerer en rettighetsbasert tilnærming et potensial både for akademisk forskning og policy-utforming.

Satsningsområdet søker å produsere ny kunnskap som kan bidra til økt forståelse av endringsprosessene. Det tar sikte på å belyse kompleksiteten og mangfoldet i samspillet mellom det globale og det lokale med fokus på sammenhengen mellom helse, miljø og fattigdom relatert til noen utvalgte tema.

Faglig merverdi ved å gjøre området tverrfakultært

Miljøendringene, særlig trusselen om global oppvarming, endringer i bosetningsmønstre grunnet økt migrasjon og urbanisering, nye sykdomsmønstre og endringer i styresett, tegner nå et nytt risikobilde som begrunner det internasjonale samfunns policy for global utvikling. Nye spørsmål reiser seg og det blir hevdet at vi nå trenger helt nye begreper for forståelse, mer forskning på tvers av faggrensene, og nye former for intervensjon. Tverrfaglig forskning som integrerer perspektiver fra hum-sam- og naturvitenskapene er helt nødvendig for å belyse endringene så vel som de implikasjoner disse endringene har for menneskers levekår.

Det finnes allerede en del samarbeid som har ført til nye spennende forskningsprosjekter. SUM MEDIC er et eksempel på dette (Fig. 2). At prosjektene er finansiert av ulike kilder (NFR, UD, NUFU, EU) viser at det er gode muligheter for å få støtte til slike initiativ som bygge broer på tvers av fag.

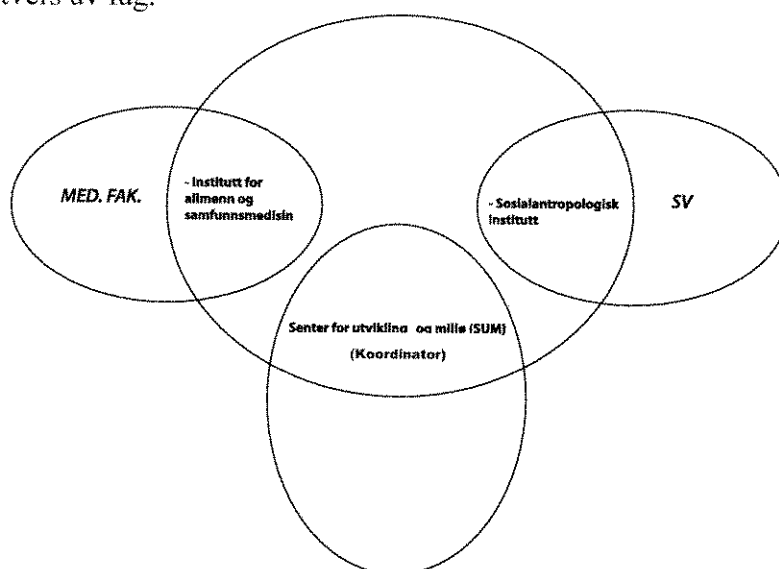

Fig 2. SUM-MEDIC finansiert av Norges Forskningsråd
<http://www.sum.uio.no/research/health/index.html>

Eksempler på mulige tverrfakultære forskningstema

I det følgende presenteres noen eksempler på mulige forskningstema som bygger på eksisterende ekspertise og som vil tjene på en tverrfakultær tilnærming. Det er ingen uttømmende liste, bare eksempler på tema som er modne for tverrfaglig og flerfaglig forskning relatert til levekår i utviklingsland.

Rettigheter og bekjempelse av fattigdom

Retten til en anstendig levestandard, frihet fra sult og retten til adekvat ernæring, tilgang til et minimum av helsetjenester og rent drikkevann er rettighetsgoder som svært mange fattige land er konvensjonsforpliktet til å prioritere og respektere. Det er en stor forskningsutfordring å utvikle kunnskap om hvordan et rettighetsfokus kan bidra til å kreve og formulere offentlig politikk til bekjempelse av fattigdom. Dette krever tverrfaglige tilnærminger.

Kvinnens helse

Mødrehelse har hatt en negativ utvikling, særlig i Afrika, hvor dødeligheten knyttet til svangerskap og fødsel har økt i flere land. Her trengs mer forskning innen både medisin og samfunnsvitenskap for bedre å forstå mekanismene bak dette, og for å utvikle bedre

programmer. Andre tema knyttet til kvinners helse slik som kjønnslemlestelse, kjønnsbasert vold og feminisering av HIV/AIDS epidemien er også viktige felt med behov for mer forskning.

Kroniske sykdommer, livsstil og miljø

Sykdommer som type 2 diabetes, fedme og hjertekarsykdommer, og astma, infertilitet og kreft øker i utviklingsland og kunnskapsbehovet er om årsaker og virkninger er stort. Forskingen på dette området vil fokusere på demografiske, sosiale, økonomiske, miljømessige og kulturelle faktorer og prosesser som bidrar til sykdom, på behov og rettighetsproblematikk, samt på mulige helsefremmende forebyggende tiltak på nasjonalt og lokalt nivå.

Mental helse, katastrofer og konflikt

Mental helse er en sentral dimensjon i arbeidet med å forstå de komplekse helsemessige følgene av miljøkatastrofer, krig og organisert vold. Hva er de individuelle og samfunnsmessige følgene sett i et mental helseperspektiv? Hvordan påvirker voldelige konflikter befolkningens mentale helse? Hvordan ivareta voldsøfrenes rettigheter og behov? Dette er et forskningsfelt som krever så vel medisinske som samfunnsmessige tilnærminger.

Barn som familieoverhoder

På grunn av HIV/AIDS har antall foreldreløse barn i utviklingsland øket dramatisk. Mange av disse barna er familieoverhoder for egne familier. Aktuelle forskningsspørsmål kan være: Hva skjer når barn skal ta vare på barn? Hva skjer i kulturer når de voksne kulturbærerne i stor grad blir borte? Hvordan utvikle tiltak som beskytter disse barna?

Urbefolkning, avskogning og fattigdom

Avskogning har foregått i mange land på bekostning av marginaliserte grupper, og spesielt urbefolkning. Her er kobling mellom miljø og fattigdomsspørsmål ganske tett. Faren for klimaendring har ført til større oppmerksomhet om dette temaet, og nye globale initiativer har blitt tatt. Forskning på dette feltet vil både belyse den rolle urbefolkninger spiller og hvordan de blir påvirket av de globale initiativene og de konsekvenser initiativene har når det gjelder styresett og korrupsjon.

II. Nedslagsfelt og volum

Tentativt volum

UiO utmerker seg på flere måter i forhold til dette omfattende forskningsområdet. Universitetet har samlet sett en betydelig kompetanse på ulandsrelatert forskning. I tillegg til noen sterke miljøer på SV, Medfak, Jus og SUM finnes det en rekke mindre grupper og enkeltforskere ved samtlige fakultet som arbeider systematisk med empiri fra utviklingsland (til sammen ca. 250 forskere). Disse produserer forskningsresultater av høy kvalitet, bidrar de til internasjonalisering gjennom sitt samarbeid med forskere og forskningsinstitusjoner i utviklingsland og gjennom publisering i internasjonale tidsskrifter. Som gruppe dekker disse forskerne de fleste av de faglige tilnærminger som dagens komplekse u-landsforskning krever, men miljøene er ofte små, isolerte og spredt på mange enheter. Gjennom blant annet en satsning på en bedre strategisk samordning av ressursbruk og nye møteplasser har en tverrfaglig satsing på dette feltet et stort potensial for synergigevinst.

Foreliggende forslag er ført i pennen av Professor Kristi Anne Stølen, Senter for utvikling og miljø (SUM), Professor Gerd Holmboe-Ottesen (Medfak), Professor Fanny Duckert (SV) og Professor Bård Anders Andreassen (Jus).

I følgende presentere de mest sentrale fagmiljøene for området.¹

Senter for Utvikling og Miljø (SUM) er en strategisk tverrfakultær satsing ved UiO som driver forskning og undervisning om utvikling og miljøspørsmål, men også initierer og er pådriver for slik forskning innad på universitetet og i forhold til eksterne samarbeidspartnere. SUMs direktør har vært leder for arbeidsgruppen som har utarbeidet foreliggende forslag. Senteret fremstår nå med en høy publiseringsprofil og gjennomslag både med hensyn til Forskningsrådets bevilgninger til langsiktige internasjonale prosjekter, egen forskerskole og et engelskspråklig masterprogram *Culture, Environment and Sustainability*. SUMs forskning er internasjonal, både når det gjelder geografisk fokus (Asia, Afrika, Latin-Amerika og Europa), forskningssamarbeid og publisering. SUMs forskning er fokusert på følgende tema: 1. Fattigdom og utvikling 2. Globalt og regionalt styresett, 3. Forbruk, energi og sosial endring 4. Kultur, etikk og bærekraftighet. Samtlige omhandler tematikk av relevans for den tverrfakultære satsingen. SUM har erfaring med planlegging og gjennomføring av tverrfaglige forskningsprosjekter innen u-landsforskning og har omfattende samarbeid med forskere og forskningsinstitusjoner i Afrika, Asia og Latin-Amerika, i tillegg til Europa og USA. Nasjonale nettverk for Asia- og Latin-Amerikaforskning koordineres fra SUM.

Ved **Det medisinske fakultet** er det i hovedsak to institutt som er aktuelle: Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin og Institutt for psykiatri.

Følgende seksjoner ved *Institutt for Allmenn- og Samfunnsmedisin* er særlig u-landsorientert: Seksjon for internasjonal helse har fokus på tre forskningsområder i utviklingsland: ernæringstransisjon og kroniske sykdommer (inkl. type 2 diabetes), reproduktiv helse og reproduktive rettigheter, og kroniske infeksjoner (spesielt HIV og TB). Seksjonen koordinerer instituttets masterprogram i International Community Health og har masterkurs ved UiOs internasjonale sommerskole i samme tema.

Seksjon for forebyggende medisin og epidemiologi driver forskning om hvordan sosiale, økonomiske forhold og miljø virker inn på livsstil og helse i befolkninger og hvordan uhelse kan forebygges. Seksjonen er orientert mot store helseundersøkelser både nasjonalt og internasjonalt med fokus på sosiale ulikheter i helse i ulike alders- og etniske grupper i befolkninger. I tillegg har seksjonen ansvaret for metodeutvikling innen epidemiologi og intervensjonsforskning.

Seksjon for medisinsk antropologi og medisinsk historie. Medisinsk antropologi forsker på helserelaterte oppfatninger og atferd i ulike kulturelle kontekster nasjonalt og internasjonalt. Medisinsk historie fokuserer på sammenheng mellom den medisinske utviklingen, sykdomsmønster i befolkningen, den medisinske vitenskaps historie og helsetjenestens rolle i samfunnet. Seksjonen har også ansvaret for utvikling og undervisning av kvalitative metoder.

---

¹ For en mer detaljer beskrivelse se Vedlegg 2.

En stor andel av instituttets vitenskaplige ansatte og studenter er involvert i u-landsrelatert forskning: Hele 16 seniorforskere (hvorav 9 professorer), 27 stipendiater, og 40 masterstudenter (to årskull).

Institutt for psykiatri har en forskergruppe som arbeider med transkulturell psykiatri og internasjonal mental helse. Den driver forskning på internasjonalt nivå om sosiokulturelle (kontekstuelle) faktorerens betydning i psykiatrisk forskning generelt, og bidrar til metodeutvikling på dette området. Spesielt prioriterte områder er: 1. Studier av risikofaktorer, behandling, forløp og forebygging av psykiske lidelser blant personer i Norge med innvandrerbakgrunn, inkludert traumatiserte flyktninger 2. Studier av risikofaktorer, behandling, forløp og forebygging av psykiske lidelser blant personer i lavinntektsland (fokus på Asia) i samarbeid med lokale forskere.

Ved **Det matematisk naturvitenskapelige fakultet** driver *Institutt for informatikk* et omfattende arbeid innen helseinformasjonssystemer i mange land i Afrika, India og Vietnam. Arbeidet startet i 1994 og i dag er HISP (Health Information System Programme) som er et resultat av dette samarbeidet det sentrale informasjonssystemet innen primærhelsetjenesten i Sør Afrika hvor det drives av en egen NGO. En tilsvarende NGO er etablert i India der systemet er i drift i flere provinser. Ifi er sentral innen utdanning, utvikling og forskning og har en egen master linje innen helseinformatikk. Den drives nå lokalt i Tanzania og Malawi. HISP har utviklet et godt samarbeid med WHO der målet er å integrere systemet som et sentralt element i WHO's virksomhet på dette området.

Ved **Det samfunnsvitenskapelige fakultet** er det forskere ved flere institutt som arbeider med u-landsforskning og ønsker å delta i det foreslåtte tverrfakultære satsingsområdet. *Institutt for psykologi* har det i en årrekke hatt forskningssamarbeid med Sør-Afrika innen helse og levekår. Sentrale tema i dette samarbeidet er HIV/AIDS og rusproblematikk. I tillegg er instituttet involvert i akademisk kompetanseoppbygging ved historisk sorte universitet i Sør-Afrika. Instituttet har også kompetanse på Latin-Amerika særlig innen menneskerettigheter og mental helse blant flyktninger, et tema det også arbeides med blant innvandrergupper i Norge.

Sosialantropologisk institutt var fra starten av globalt orientert og instituttets forskning er på alle vis internasjonal, både når det gjelder geografiske interesseområder (som spenner fra Afrika, Asia, og Latin-Amerika til Europa og Nord-Amerika), forskningssamarbeid, og publisering. Instituttets forskning er for tiden organisert i fire kjerneområder hvorav følgende tre har særlig kobling til det foreliggende satsningsområdet: 1. Natur, kultur og samfunn, 2. Identitetspolitikk og 3. Minoriteter i en global verden: Kontinuitet og endring. Vesentlige deler av forskningen innen disse tre områdene er i slående grad opptatt av tema som vil stå sentralt i den foreslåtte tverrfakultære satsingen. Blant disse kan nevnes: økonomiske og sosiale livsbetingelser, migrasjons- og urbaniseringsprosesser, miljø og helse, former for stats- og nasjonsbygging og religiøse og etniske identitetsdannelser i afrikanske, latinamerikanske og asiatiske land. 13 av instituttets faglige ansatte og seks av stipendiatene arbeider med problemstillinger i utviklingsland.

Ved *Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi* er det særlig samfunnsgeografene som er involvert i forskning relatert til endringsprosesser i sør, inkludert relasjoner mellom sør og nord. Koblingene mellom lokal utvikling og globale prosesser er et gjennomgående for denne forskningen. Særlig relevant for det foreslåtte satsningsområdet er problemstillinger relatert til

globale miljøendringer, globalisering og menneskelig sikkerhet, avskogning og klimaendringer og tap av biologisk mangfold i Latin-Amerika og Afrika. Problemstillinger rundt makt, konflikt og demokratisering i utviklingsland er et annet område av interesse. Dette inkluderer forskning på sosiale bevegelser, lokalpolitikk og demokratisering, etno-nasjonale konflikter og konfliktløsning.

Ved *Institutt for Statsvitenskap* er studiet av politikk og utvikling i det globale Sør er et prioritert område. Forskningsprosjekter, så vel som kurs og veiledning, er konsentrert om følgende tema: 1. Internasjonale relasjoner med fokus på Afrika, særlig land sør for Sahara. 2. Fred, konflikt og menneskerettigheter, 3. Analyser av nasjonal og lokal politikk i post-koloniale samfunn. Sistnevnte er det som fremheves som særlig relevant for tverrfakultært samarbeid. Her fokuseres det bl.a. på tema relatert til statsbygging, demokrati og styresett, så vel som sivile og folkelige bevegelser både komparativt og i konkrete kontekster i Asia, Midtøsten, Afrika og Latin-Amerika.

Ved **Det juridiske fakultet** er det særlig to enheter som er involvert i det foreliggende forslaget: Senter for Menneskerettigheter og Avdeling for kvinnerett ved Institutt for offentlig rett. SMR er organisert som et flerfaglig institutt under fakulteter. Senterets forskning skjer gjennom rettslige, samfunns- eller humanvitenskapelige og filosofiske tilnæringsmåter som studerer menneskerettighetenes innhold, mekanismer, grunnlag, aktører eller kontekster. SMRs bidrag til dette tverrfakultære satsningsområdet vil være spesielt om forholdet mellom menneskerettigheter og utvikling, menneskerettigheter og konflikt, og menneskerettigheter som instrument i freds- og demokratiseringsprosesser.

Ved *Avd. for kvinnerett* drives forskning som har som siktemål å beskrive, forklare og forstå kvinners rettslige stilling, med særlig sikte på å bedre kvinners stilling i retten og i samfunnet. En del av forskningen er spesielt rettet mot utviklingsland. Fokus her er på kvinners sosiale og økonomiske menneskerettigheter, med hovedvekt på hvordan kvinners adgang og kontroll over naturressurser som land og vann berøres av reformer innen natur- og ressursforvaltning.

SFFer som er relevante.

To sentre for fremragende forskning har uttrykt interesse for å delta i en tverrfakultær satsing innen u-landsforskning: ESOP – Equality, Social Organization, and Performance (SV) og CEES Center for Ecological and Evolutionary Synthesis.

Miljøer ved eksterne institusjoner

Samtlige partnere i den foreslåtte satsingen samarbeider med kolleger internasjonalt. Dette gjelder både forskere i Europa og USA og i de utviklingsland forskningen retter seg mot. Oversikt over eksterne samarbeidspartnere er inkludert i Vedlegg 2. Følgende eksempler er hentet fra SUMs prosjekt-portefølje: EU-prosjektet *Land Use Policies and Sustainable Development in Developing Countries (LUPIS)* omfatter samarbeid med 16 forskningsinstitusjoner i 13 land i Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika deriblant Universitetet i Wageningen, Nederland, og CIRAD, Frankrike. Et annet EU-prosjekt *Strategy and Methodology for Improved IWRM – An Integrated Interdisciplinary Assessment in Four Twinning River Basins (STRIVER)* omfatter samarbeid med 14 institusjoner i 10 land i Europa og Asia, bl.a. National Research Council, Italia, og Technical University i Lisboa, Portugal.

III. Kvalitet og komparative fortrinn

Kvalitetsindikasjoner, eksterne evalueringer og finansiering

Det foreslåtte satsingsområdet omfatter forskningsmiljø og forskere med dokumentert høy forskningsaktivitet, entusiasme og engasjement. En god del av den u-landsrelaterte forskningen ved UiO er tverrfaglig og omfatter allerede samarbeid på tvers av faggrenser og i en del tilfeller også fakultetsgrenser. Den foreslåtte satsingen vil dermed bidra til å utvide og konsolidere et allerede eksisterende tverrfakultært forskningsfelt og styrke UiOs posisjon innen u-landsrelatert forskning både nasjonalt og internasjonalt.

Mulighetene for eksternt finansiering er betydelig innenfor dette feltet. I perioden 2003-2007 beløp eksternt finansiering til nord-sør relatert forskning og forskningsbaserte tjenester ved UiO seg til 265 millioner kroner. I tillegg kommer støtten til Sør-Afrikaprogrammet, Latin-Amerika-, Asia- og Tibetnettverket. Den eksternt finansierte aktiviteten fordeler seg på 37 enheter og samtlige fakultet er representert. UD/Norad, NFR og NUFU er de viktigste bidragsyterne, mens EU-finansieringen henger betydelig etter. Det foreligger ikke tall for internasjonale finansieringsinstitusjoner utenom EU.

I en internasjonal evaluering av norsk utviklingsforskning som ble gjennomført i 2007 på initiativ fra NFR, ble det påpekt at norsk utviklingsforskning er for etterspørselstyrt og at en økning i uavhengig forskning er helt nødvendig for å sikre høyest mulig kvalitet. Panelet anbefaler derfor at en større andel av midlene gis gjennom åpne utlysninger der vitenskapelig kvalitet er enerådende kriterium. Hvis anbefalingene følges vil den frie og uavhengig forskningen som universitetet representerer stå i en gunstigere situasjon i konkurransen om forskningsmidler på dette feltet. I følge evalueringsrapporten hevder forskningen ved UiO seg meget godt internasjonalt, men den må bli mer synlig nasjonalt.

Komparative fortrinn (Norge, Norden, internasjonalt) – styrke og nisje

UiO har en solid kompetanse innen u-landsrelatert forskning. Dette gjelder både bredden og dybden av spisskompetanse i flere fag. Med flere tunge forskningsmiljøer vil en satsing på dette feltet gi økte muligheter til å organisere og utvikle forskning på tvers av faglige og fakultære grenser og dermed kunne gi viktige bidrag til den internasjonale fagdebatten. Tverrfaglig/tverrfakultær forankring kan være et bidrag i seg selv, gitt at forskningen internasjonalt (som i Norge) i hovedsak kun er disiplinorientert.

Enhetene som har spilt inn dette temaet har betydelig erfaring med å etablere tverrfaglig forskningssamarbeid, både innenfor humsam-disipliner og mellom mednat- og humsam-disipliner. Det samme gjelder noen av bidragsyterne som har samarbeidet på tvers gjennom UD/NORAD- og NUFU-finansierte prosjekter.

Mulighetene til øke den allerede betydelige eksterne finansieringen er stor dersom forholdene legges bedre til rette for det tverrfaglige samarbeidet, som ofte er nødvendig for å studere den typen problemstillinger som omfattes av dette forslaget. Norges bevilgninger til bistand og internasjonal politikk er økende, det samme gjelder behovet for solid, uavhengig og kritisk kompetanse. Her har UiO en unik mulighet til å styrke sin posisjon.

U-landsforskerne har geografisk nærhet og i en rekke tilfeller gode samarbeidsrelasjoner til mulige finansieringskilder (UD/NORAD) og til relevante institusjoner som driver med utviklingsforskning i Norge (for eksempel FAFO, Folkehelseinstituttet, NUPI). Dette vil være en fordel i oppbyggingen av dette satsingsområdet.

Andre forhold som gjør UiO attraktiv

UiO har en landets mest solide regionalkompetanse på Afrika, Asia og Latin-Amerika. Dette har bl.a. medført at UiO har fått koordineringsansvar for nasjonale nettverk både for Latin-Amerika, Asia og Tibet.

IV. Utsikter og muligheter – forventet gevinst, fornyelse og samarbeidspotensiale

Relevans – med henvisning til samfunnsbehov som det tverrfakultære området vil imøtekomme

I UiOs strategiske plan for perioden 2005 til 2009 legges det vekt på å prioritere innsatsen om de behov samfunnet har for kunnskap og kompetanse. I tillegg skal forskning relatert til ”kunnskap som er viktig for å kunne ivareta grunnleggende menneskelige behov og rettigheter, trygge naturens livsgrunnlag for fremtidige generasjoner og mestre andre globale utfordringer” prioriteres (UiOs strategiske plan for perioden 2005-2009). De sentrale miljøene som er involvert i dette forslaget har foruten solid kunnskap om tematikken, utviklet verdifull erfaring med å kombinere forskning som forener høy faglig kvalitet med høy samfunnsrelevans, to ambisjoner som lett kommer i konflikt med hverandre og som det er viktig å ivareta.

Økt fokus på utviklings- og miljøtematikk på den offentlige agenda, store norske satsinger internasjonalt på helse, miljø og fattigdomsreduksjon, i tillegg til forsøk på en nærere politisk kobling mellom miljø og bistandsspørsmål gjennom utnevningen av en felles minister for både miljø og bistand, åpner for nye finansieringsmuligheter og økt aktivitet på dette feltet. Det øker mulighetene for at u-landsforskerne ved UiO i tiden fremover kan få en mer ledende rolle innen forskning på bærekraftig utvikling i Norge og videre bidra til at UiO blir mer synlig på dette feltet i europeiske sammenheng.

Faglige utfordringer – Hvordan en tverrfakultær tilnærming kan styrke UiOs posisjon fremover

Både klimautfordringene og ressurskrisen aktualiserer relevansen av det foreslåtte satsningsområdet. Disse problemene er så omfattende at de sprenger grensene for tradisjonelle disipliner og krever innovative tilnærminger. Med utgangspunkt i en solid kunnskapsbase på dette feltet, står UiO godt rustet til å møte denne utfordringen. Med 250 faglig ansatte som arbeider med forskning basert på empiri fra utviklingsland har UiO gode muligheter til å løfte forskningen på u-land. De representerer samtlige fakultet ved universitetet. Fire av universitetets sentre for fremragende forskning er også engasjert i forskning i Sør. UiO har i nesten 30 år hatt et tverrfakultært utvalg som arbeider for å fremme utviklingsrelatert forskning og nord-sør-samarbeid, og samtlige fakulteter er involvert i ulike former for slikt samarbeid bl.a. gjennom NUFU. Samarbeidet i nord-sør-utvalget har vist at det er mange felles interesser og lite konflikter mellom fakultetene på dette området. Utviklingsrelatert forskning egner seg meget godt til tverrfakultært samarbeid.

En tverrfakultær satsing på u-landsforskning vil innebære potensiell fornyelse og nye former for samarbeid på tvers av fakulteter så vel som internasjonalt. En stor del av den utviklingsrelaterte forskningen ved UiO genererer resultater som er viktige for Norges utenriks- og utviklingspolitikk og bistandsforvaltning, og det er meget gode muligheter for nærmere samarbeid mellom forskning, politikk og forvaltning på dette området.

En prioritering av den foreslåtte tematikken kan bygge på kompetanse som allerede finnes ved UiO, og den vil inkludere mange av de beste forskningsmiljøene som arbeider i og med utviklingsland. Et samarbeid på tvers av fagfelt og fakulteter vil styrke og gjøre denne forskningen mer synlig på universitetet så vel som i samfunnet for øvrig.

Hvordan tverrfakultær tilnærming kan åpne for nye former for forskningssamarbeid

Attraktive møteplasser er viktig for å generere ny aktivitet på tvers av fag og fakultetsgrenser. Det finnes allerede flere eksempler på at bedre kontakt og utveksling mellom fagfolk fra ulike miljø kan resultere i større forskningsprosjekter med ekstern finansiering. I tillegg til engasjerte forskere er det nødvendig med noe drahjelp for å få dette til. SUM-MEDIC-prosjektet referert til på side 3 ble initiert med en pott såkornmidler på 250 000 kroner fra Norges Forskningsråd til utarbeidelse av en prosjektsøknad som resulterte i en bevilging på 10 mill. kroner fra NFR. Forskerne som er involvert i dette prosjektet har nå utarbeidet to nye søknader på ca. 4 mill. kroner (bl.a. til en post.dok. og til et forskningssamarbeid med topp ekspertise på feltet fra Universitetet i Amsterdam). Avgjørelse med hensyn til disse vil foreligge i desember. Dette viser at relativt begrensede såkornmidler kan gi betydelige resultater.

Et annet viktig tiltak for økt tverrfakultært samarbeid vil være å få etablert et forskerskoletilbud med fokus på utviklingsland. De involverte miljøene vil ha ressurser til å organisere og lage innhold i kursporteføljen, dels via egne krefter, dels via sine samarbeidspartnere i Sør. Erfaringer med de tverrfaglige forskerskolene har vist at de bidrar til større kontakt mellom de ulike fagmiljøene ved UiO, noe som gjør at man vil kunne ha bedre muligheter til å etablere større og mer multifaglige forskningsprosjekter, som igjen vil kunne konkurrere om større forskningsbevilgninger fra for eksempel NFR og EU.

Det finnes i dag to forskerskoler som er relevante: 1. *SUMs forskerskole i utvikling- og miljøstudier* og *Nordisk forskerskole innen menneskerettigheter* ledet av SMR. Det blir viktig å vurdere i hvilken grad man kan trekke på disse forskerskolene, f.eks. ved å gjennomføre forskerkurs seminarrekker i regi av eksisterende skoler, eller eventuelt etablere en egen forskerskole for de tema som her er foreslått.

Kort kommentar om viktige forutsetninger for at området skal lykkes

Følgende minimumsforutsetninger må være til stede for at området skal lykkes:

1. Midler til ansettelse av en fagperson som kan virke som koordinator og inspirator for området.
2. Midler til administrativ støtte
3. Midler til å kunne skape et begrenset antall nye, attraktive møteplasser for utlandsforskerne ved UiO.
4. Såkornmidler for å kunne planlegge større tverrfaglige, internasjonale forskningsprosjekter med sikte på ekstern finansiering.
5. Stipendiatstillinger

Vedlegg 1: Oversikt over samarbeidspartnere

Senter for utvikling og miljø er en strategisk tverrfakultær satsing ved UiO som driver forskning og undervisning om utvikling og miljøspørsmål, men også initierer og er pådriver for slik forskning innad på universitetet og i forhold til eksterne samarbeidspartnere. Senteret fremstår nå med en høy publiseringsprofil (langt over gjennomsnittet for norske universitet og høyskoler), gjennomslag både med hensyn til Forskningsrådets bevilgninger til langsiktige internasjonale prosjekter og støtte fra næringslivet for å finansiere *Arne Næss Chair in Global Justice and the Environment*, egen forskerskole og et engelskspråklig masterprogram *Culture, Environment and Sustainability*. SUM har greid å skape et internasjonalt forskningsmiljø for bærekraftig utvikling med en ambisjon å utvikle Brundtlands agenda videre. SUMs forskningsportefølje kjennetegnes av en tverrfaglig tilnærming til sentrale tema innen utviklings- og miljødebatten. SUMs forskning er internasjonal, både når det gjelder geografisk fokus (Asia, Afrika, Latin-Amerika og Europa), forskningssamarbeid og publisering. I en situasjon med økt politisk fokus på koblingen mellom utvikling og miljø har SUM i samarbeid med andre forskere på UiO nye muligheter til å frembringe viktige forskningsresultater med betydning for samfunnsutviklingen.

SUMs forskning vil være fokusert på følgende tema: 1. Fattigdom og utvikling 2. Globalt og regionalt styresett, 3. Forbruk, energi og sosial endring 4. Kultur, etikk og bærekraftighet. Samtlige omhandler tematikk av relevans for den tverrfakultære satsingen.

SUM har erfaring med planlegging og gjennomføring av tverrfaglige forskningsprosjekter innen u-landsforskning. Som eksempler kan nevnes: *Explaining Differential Immunization Coverage* som skal gjennomføres i samarbeid med forskere fra Medfak og SV (UiO), NTNU, FNI, Chr. Michelsen og forskere fra India, Malawi og Tanzania, hvor det også skal gjennomføres case-studier. Prosjektet er støttet av NFR med 10 mill. Det samme (finansieringskilde og beløp) gjelder *Sustainability for the 21st Century*, som skal gjennomføres i samarbeid med BI, HF og forskere fra land i Afrika, Asia, Europa og Sør- og Nord-Amerika. To nye prosjekter er EU-finansierte. Det gjelder *Land Use Policies and Sustainable Development in Developing Countries (LUPIS)* som omfatter samarbeid med 16 forskningsinstitusjoner i 13 land i Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika og *Strategy and Methodology for Improved IWRM – An Integrated Interdisciplinary Assessment in Four Twinning River Basins (STRIVER)* som omfatter samarbeid med 14 institusjoner i 10 land i Europa og Asia. To nye prosjekter er finansiert av UD/Norad. Det gjelder *Poverty and Legal Empowerment* (5 mill.) og *Human Rights and Extreme Poverty* (2.3 mill.). Begge omfatter samarbeid med JUS ved UiO og forskere i Sverige, Sveits, India, Uganda og Malawi.

Samtlige prosjekter har langsiktig finansiering som muliggjør systematisk faglig arbeid på høyt internasjonalt nivå. Samtlige tematiserer høyaktuelle problemstillinger og legger opp til å bidra aktivt til den offentlige samfunnsdebatten. De fire første prosjektene er forankret i en dialog mellom samfunnsfag og realfag, og Sustainability-prosjektet har i tillegg en sentral link til humaniora. Samtidig som man bygger synergier, har prosjektene tung disiplinær forankring i de ulike fagfelt i universitetssystemet, med publiseringsambisjoner i høyprofilerte internasjonale tidsskrifter og forlag.

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin.

Instituttet er flerfaglig sammensatt med seks seksjoner og representerer faglig et bindeledd mellom biomedisin og samfunnsfag. Instituttet er også en sentral aktør i helsepolitiske beslutningsprosesser både i Norge og internasjonalt. Aktuelle partnere ved instituttet vil i

første rekke omfatte Seksjon for forebyggende medisin og epidemiologi, Seksjon for internasjonal helse og Seksjon for medisinsk antropologi og medisinsk historie, som alle har utstrakt forskningssamarbeid med institusjoner i utviklingsland. Flere av prosjektene involverer alle tre seksjonene. En del av disse prosjektene som har kliniske problemstillinger inkluderer også Seksjon for allmenntilleggsmedisin.

Seksjon for internasjonal helse har fokus på tre forskningsområder i utviklingsland og tidligere østblokkland: ernæringsstransisjon og kroniske sykdommer (inkl. type 2 diabetes), reproduktiv helse og reproduktive rettigheter, og kroniske infeksjoner (spesielt HIV og TB). Seksjonen koordinerer instituttets masterprogram i *International Community Health* (se under) og har masterkurs ved UiOs internasjonale sommerskole i samme tema.

Seksjon for forebyggende medisin og epidemiologi driver forskning om hvordan sosiale, økonomiske forhold og miljø virker inn på livsstil og helse i befolkninger og hvordan uhelse kan forebygges. Seksjonen er orientert mot store helseundersøkelser både nasjonalt og internasjonalt med fokus på sosiale ulikheter i helse i ulike alders- og etniske grupper i befolkninger. I tillegg har seksjonen ansvaret for metodeutvikling innen epidemiologi og intervensjonsforskning.

Seksjon for medisinsk antropologi og medisinsk historie. Medisinsk antropologi forsker på helserelaterte oppfatninger og atferd i ulike kulturelle kontekster nasjonalt og internasjonalt. Medisinsk historie fokuserer på sammenheng mellom den medisinske utviklingen, sykdomsmønster i befolkningen, den medisinske vitenskaps historie og helsetjenestens rolle i samfunnet. Seksjonen har også ansvaret for utvikling og undervisning av kvalitative metoder.

Masterprogrammet i International Community Health (internasjonal samfunnshelse) ble etablert i 1998 med delfinansiering fra NORAD. Målet er å bygge forskningskompetanse og kunnskaper om lokale helseproblemer, -systemer og -programmer og effekter av helsearbeid i utviklingsland. Nær 200 kandidater av høy kvalitet fra 37 land er blitt uteksaminert siden programmet startet og hele 160 artikler med studenter som førsteforfattere er blitt publisert i internasjonale anerkjente fagtidsskrifter. Fullføringsgraden er meget høy (96%). For tiden har UiO 30 PhD studenter rekruttert fra masterprogrammet.

En stor andel av instituttets vitenskaplige ansatte og studenter er involvert i u-landsrelatert forskning: Hele 16 seniorforskere (hvorav 9 professorer), 27 stipendiater, og 40 masterstudenter (to årskull).

Instituttet har utstrakt samarbeid med andre forskningsinstitusjoner i Norge og internasjonalt. Flere av forskerne ved instituttet er også rådgivere for NORAD og UD.

Viktige samarbeidspartnere i u-landsrelatert forskning er: Nasjonalt folkehelseinstituttet, Rikshospitalet, Ullevål US, Aker US, FAFO, UMB, UiB, Gades institutt i Bergen, GLOBINF; Karolinska Institutet, Stockholm; Universitetet i København; London School of Hygiene and Tropical Medicine; McGill University, Canada; University of London; Øvrige samarbeidspartnere fra Finland, Sverige, Italia, Belgia, Nederland, og Tyskland.

I utviklingsland: University of Dhaka; University of Karachi; Centre of Disease Control, Nanjing, Kina; Diabetes Research Centre (WHO collaborating Centre), Chennai; Institute of Community Medicine and Public Health, Ramallah; Hebron University; Tibet University, Lhasa; Muhimbili University College of Health Sciences, Tanzania, University of Cape Town, University of Malawi, Ministry of Health, Gambia. For øvrig samarbeider instituttet med institusjoner i Russland, Sudan, Etiopia, Mexico, Sør-Afrika, Brasil og Vietnam.

Institutt for psykiatri

Blant instituttets ansatte er en forskergruppe som arbeider med transkulturell psykiatri og internasjonal mental helse. Den driver forskning på internasjonalt nivå om sosiokulturelle (kontekstuelle) faktorerens betydning i psykiatrisk forskning generelt, og bidrar til metodeutvikling på dette området. Spesielt prioriterte områder er: 1. Studier av risikofaktorer, behandling, forløp og forebygging av psykiske lidelser blant personer i Norge med innvandrerbakgrunn, inkludert traumatiserte flyktninger 2. Studier av risikofaktorer, behandling, forløp og forebygging av psykiske lidelser blant personer i lavinntektsland (fokus på Asia) i samarbeid med lokale forskere.

Ansatte knyttet til området: Edvard Hauff (professor II og overlege i delvis permisjon for å lede Institutt for psykiatri), Bernadette Kumar (post-doc i halv stilling), Lars Lien (post-doc i 20 % stilling), Suraj Thapa (post-doc i 20 %) Sherly Turnip (PhD kvotestipendiat fra Indonesia, antatt avslutning primo 2009), Laila Tingvold (PhD stipendiat, forventet avslutning 2010), fordypningsstilling for lege i utdanningsstilling Tarik Salah. En stipendiat ved UiB og en stipendiat ved Det medisinske fakultets tematiske forskningsområde "Psykosser" er også knyttet til dette området.

Forskerne tilknyttet dette området samarbeider med en rekke nasjonale og internasjonale forskningsinstitusjoner bl.a. Division of Social & Transcultural Psychiatry, McGill University (Prof. Kirmayer), SINTEF Helse, Helsetjenesten ved UiO, IPM ved Karolinska Institutet i Stockholm (Ekblad og Lindencrona), International Organization for Migration (Jacqueline Weekers), University of Health Sciences in Phnom Penh (professor Ka og medarbeidere), R-BUP i region Vest/UiB, medarbeidere ved IASAM og IMB v/UiO, SINTEF Helse, University of Khartoum, University of Bahr el Ghazal i Sudan, Afhad University for Women i Sudan og Stellenbosch University i Sør-Afrika.

Norsk senter for menneskerettigheter (JUS)

SMR er et internasjonalt ledende forskningsmiljø for internasjonale menneskerettigheter. Det er organisert som et flerfaglig institutt ved juridisk fakultet. Senterets forskning skjer gjennom rettslige, samfunns- eller humanvitenskapelige og filosofiske tilnæringsmåter som studerer menneskerettighetenes innhold, mekanismer, grunnlag, aktører eller kontekster. SMRs bidrag til dette tverrfakultære satsningsområdet vil være spesielt om forholdet mellom menneskerettigheter og utvikling, menneskerettigheter og konflikt, og menneskerettigheter som instrument i freds- og demokratiseringsprosesser.

SMR er det eneste norske forskningsmiljøet som deltar i EUs 'Integrated Project' om 'New Modes of Governance', der SMR leder forskergruppen 'Democracy and Legitimacy Task Force'. SMRs forskere deltar også i andre EU-prosjekter, deriblant CONNEX, GARNET, SHUR, og COST Action A28. SMR leder en nordisk forskerskole om menneskerettigheter, med finansiering fra NordForsk vunnet i internasjonal konkurranse.

SMR-forskere som arbeider i forskningsområdene MR og utvikling og MR og konflikt vil være tilknyttet dette tverrfakultære satsingsområdet, bl.a. senterets direktør Mads Andenæus, prof. Andreas Føllesdal, og prof. Kjetil Tronvoll, førsteamanuensis Bård Anders Andreassen og post-doktor Jemima García-Godos.

Avdeling for kvinnerett/ Institutt for offentlig rett (JUS)

Innenfor faget kvinnerett som har som siktemål å beskrive, forklare og forstå kvinners rettslige stilling, med særlig sikte på å bedre kvinners stilling i retten og i samfunnet arbeides det også med u-landsrelatert forskning og undervisning: Kvinner, rett og utvikling. Fokus her

er på kvinners sosiale og økonomiske menneskerettigheter, med hovedvekt på hvordan kvinners adgang og kontroll over naturressurser som land og vann berøres av reformer innen natur- og ressursforvaltning. Sentralt i dette står et undervisnings- og forskningssamarbeid mellom prof. Alle Hellum (JUS) og prof. Patricia Kameri-Obote ved Det juridiske fakultet i Nairobi. Sammen har de bygget opp et mastergradskurs på dette feltet som inngår i Southern and Eastern African Centre of Women's Law (University of Zimbabwe) sitt regionale mastergradskurs.

Institutt for psykologi (SV)

Psykologisk Institutt har i en årrekke hatt et omfattende forskningssamarbeid med Sør-Afrika når det gjelder, helse og levekår, samt akademisk kompetansebygging som vil være relevant i dette samarbeidet. Særlig aktuelle forskere vil være: 1. Prof. Fanny Duckert som forsker på AIDS i Sør-Afrika og tidlig intervensjon ved rusproblemer i det sørlige Afrika, samt akademisk kompetanseoppbygging ved historiske sorte universiteter i Sør Afrika. 2. Post.doc. Wenche Dageid som forsker på HIV-positive kvinner i Sør Afrika og er i ferd med å gjennomføre en evaluering av ulike typer støtte- og selvhjelpsgrupper. 3. Professor Nora Sveaas som sitter i FNs torturkommisjon og forsker på politisk psykologi, menneskerettigheter og mental helse blant innvandregrupper i Norge har særlig fokus på traumatiserte flyktninger

Institutt for Statsvitenskap (SV)

Studiet av politikk og utvikling i det globale Sør er et tverrfaglig område som er prioritert ved Institutt for statsvitenskap. Forskningsprosjekter, så vel som kurs og veiledning, er konsentrert om følgende tre tema: 1. Internasjonale relasjoner med fokus på Afrika. Dette dreier seg i hovedsak om transnasjonal politikk, politisk økonomi og globalisering, så vel som geopolitikk og bærekraftig utvikling. Her er det en viss konsentrasjon om internasjonal politikk i Afrika sør for Sahara. 2. Fred, konflikt og menneskerettigheter. Her fremheves spesielt en rekke moduler innenfor masterprogrammet "Peace and Conflict" (PECOS) og kurs i menneskerettigheter, ideologi og politiske regimer, som gjennomføres i samarbeid de Senter for menneskerettigheter. 3. Analyser av nasjonal og lokal politikk i post-koloniale samfunn, Dette området er antagelig det som er best egnet for tverrfakultært samarbeid. Her fokuseres det bl.a. på tema relatert til statsbygging, demokrati og styresett, så vel som sivile og folkelige bevegelser både komparativt og i konkrete kontekster i Asia, Midtøsten, Afrika og Latin-Amerika.

Et empirisk felt utmerker seg som spesielt viktig: Spørsmålet om demokratisk representasjon i forhold til makt og konflikt. Programmet "Power, Conflict and Democracy" som fokuserer på Indonesia og Sri Lanka omfatter forskning og masterkurs der forskere og studenter i statsvitenskap og politisk geografi deltar. Dette programmet ledes av Prof. Olle Tørnquist (ISV) og Prof. Kristian Stokke (ISO) i samarbeid med kolleger i Indonesia og Sri Lanka, et internasjonalt forskernettverk og referansegruppe.

Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi (SV)

Utviklingsforskning i samfunnsgeografi analyserer økonomiske, miljømessige, politiske og sosiale endringsprosesser i sør. Satsingsområdet tar utgangspunkt i en vid forståelse av utviklingsbegrepet og har som mål å bidra til forståelse av årsakene til endringsprosesser i sør, inkludert relasjonsforhold mellom sør og nord. Koblingene mellom lokal utvikling og globale prosesser er et gjennomgående tema for satsingsområdet. Det er fire utvalgte temaområder: 1. Produksjon, innovasjon og arbeid; 2. Samfunnmessige dimensjoner av globale miljøendringer; 3. Fred og demokratisering; og 4. Fattigdom. Målet er å studere sosiale

problemer i sør og å identifisere prosesser som hindrer utvikling. Geografisk sett gjøres mesteparten av forskningen i Asia og Afrika.

For temaet Miljø og livsbetingelser er Prof. Karen O'Briens forskning relevant. Hun fokuserer på problemstillinger rundt globale miljøendringer, globalisering og menneskelig sikkerhet, avskogning og klimaendringer i sørlige Mexico, samt betydning av klimaendringer for sårbarhet og tilpasning i Afrika. Prosjektet Global Environmental Change and Human Security (GECHS) har støtte fra NFR/NORAD og IHDP. Post doc Siri Eriksen forsker også på dette feltet. Hun er blant annet opptatt av hvordan tap av biologisk mangfold påvirker lokalsamfunn. Videre arbeider hun med spørsmål som angår forholdet mellom gjennomføring av internasjonale miljøkonvensjoner og lokal naturressursforvaltning. Hun har ekstern finansiering for prosjektene Climate Change and Poverty: Key Interactions and Critical Measures (Finansiert av NORAD); og Climate Adaptation as a Livelihood Struggle: Conflict and Vulnerability Among Dryland Populations in Kenya (Finansiert av Forskningsrådet).

Prof. Kristian Stokkes forskning er relevant i forhold til temaet "Styresett, menneskerettigheter og konflikt". Han er opptatt av problemstillinger rundt makt, konflikt og demokratisering i utviklingsland. Dette inkluderer forskning på sosiale bevegelser, lokalpolitikk og demokratisering, etn nasjonale konflikter og konfliktløsning. Prof. Stokke er deltaker i følgende prosjekter: 1. *Power, Conflict and Democracy. Comparative Power and Democracy Study Programmes in Indonesia and Sri Lanka*, 2. *Master Degree Programmes in Democracy Studies in Indonesia and Sri Lanka*, 3. *Conflict Resolution and Democratisation in the Aftermath of the 2004 Tsunami: A Comparative Study of Aceh and Sri Lanka*. Samtlige prosjekter gjennomføres samarbeid med Institutt for statsvitenskap (UiO) og institusjoner i Indonesia og Sri Lanka.

Sosialantropologisk institutt (SV)

Sosialantropologien var fra starten av globalt orientert og instituttets forskning er på alle vis internasjonal, både når det gjelder geografiske interesseområder (som spenner fra Afrika, Asia, og Latin-Amerika til Europa og Nord-Amerika), forskningssamarbeid, og publisering. Instituttets forskning er for tiden organisert i følgende fire kjerneområder: (1) "Natur, kultur og samfunn", (2) "Identitetspolitikk", (3) "Minoriteter i en global verden: Kontinuitet og endring", og (4) "Komparativ nordisk etnografi". Vesentlige deler av forskningen innen de tre førstnevnte områdene er i slående grad opptatt av temaene den foreslåtte tverrfakultære satsingen skisserer – dvs. temaene "økonomiske og sosiale livsbetingelser", "migrasjons- og urbaniseringsprosesser", "miljøspørsmål", "helse", "former for stats- og nasjonsbygging", og "religiøse og etniske identitetsdannelser" i afrikanske, latinamerikanske og asiatiske land. Særlig aktuelle forskere ved instituttet vil være: Førsteamanuensis Christian Krohn-Hansen (arbeider med forståelsen av stats- og nasjonsbygging og identitetspolitikk, spesialist på det spansktalende karibiske området og deler av Latin-Amerika); førsteamanuensis Paul Wenzel Geissler (spesialist på området internasjonal helse, arbeider med Afrika, især Kenya og Gambia); førsteamanuensis Rune Flikke (spesialist på området internasjonal helse, arbeider særlig med Sør-Afrika); førsteamanuensis Susanne Brandtstädter (arbeider med forståelsen av levekår, politiske prosesser, og håndteringen av jus og menneskerettigheter i Kina); professor Signe Howell (arbeider med forståelsen av levekår, utviklingsspørsmål, og religiøse og etniske prosesser blant minoriteter i Malaysia og på Indonesia); professor Aud Talle (spesialist på de to områdene utviklingsspørsmål og medisinsk antropologi, arbeider med Afrika, især Kenya, Tanzania og Somalia).

Institutt for informatikk (Matnat)

Institutt for informatikk (Ifi) driver et omfattende arbeid innen helseinformasjonssystemer i mange land i Afrika, India og Vietnam. Arbeidet startet i 1994 i Sør Afrika rett etter at Apartheid regimets fall som et samarbeid mellom to norske informatikere Jørn Braa og Calle Hedberg og den Sør Afrikanske legen Andrew Heywood. I dag er HISP (Health Information System Programme) det sentrale informasjonssystemet innen primærhelsetjenesten i Sør Afrika hvor det drives av en egen NGO. En tilsvarende NGO er etablert i India der systemet er i drift i flere provinser. Ifi er sentral innen utdanning, utvikling og forskning og har en egen master linje innen helseinformatikk. Den drives nå lokalt med NOMA-støtte også i Tanzania og Malawi. HISP har til nå uteksaminert totalt ca. 50 masterkandidater og 10 doktorander med hovedvekt på kandidater fra Sør. HISP har utviklet et godt samarbeid med WHO der målet er å integrere systemet som et sentralt element i WHO's virksomhet på dette området.

Eventuelle sentre eller SFFer som er relevante

Centre for Ecological and Evolutionary Synthesis (CEES) under ledelse av Prof. Nils Christian Stenseth kombinerer kompetanse fra ulike felt innen biologien og har som overordnet mål å oppnå økt forståelse for hvordan levende organismer reagerer på og tilpasser seg miljøendringer. Samarbeidet med dette senteret er spesielt relevant når det gjelder miljøbiten. ESOP – Equality, Social Organization, and Performance (SV) ledet av Karl Ove Moene fokuserer på sammenhengen mellom likhet, sosial organisasjon og økonomiske parametre både i rike og fattige land.

Vedlegg 2

**Støttebrev fra dekanene ved SV og JUS
(Brev fra Medfak ettersendes)**

Rektor Geir Ellingsrud

UiO

Ang. forslaget til det tverrfaglige satsingsområdet "Levekår i utviklingsland"

Forslaget tar sikte på å bidra med forskningsbasert kunnskap om et område av stor betydning for norsk utenriks- og bistandspolitikk.

Jeg stiller meg bak forslaget og støtter de miljøene ved fakultetet som ønsker å delta i den tverrfakultære forskningen.

Forslaget faller inn under fakultetets prioritering om internasjonalisering, som også inkluderer utviklingsforskning. Et tverrfakultært samarbeid vil kunne bidra til en mer holistisk orientering rundt helse, miljø og fattigdomsproblemene i utviklingsland, og dermed bidra til en bedre basis for Norges samarbeid med disse landene.

I likhet med de øvrige tverrfakultære prosjektene (bortsett fra det etablerte Life Science) er denne prosjektbeskrivelsen foreløpig på et generelt, overordnet nivå. Som jeg uttalte på forrige dekanmøte 29.10. går jeg inn for at hvert av disse områdene skal støttes med 0.25 mill i 2009, slik at de får mulighet til å utarbeide mer konkrete prosjektbeskrivelser som kan konkurrere om eksterne midler.

7.11. 2008-11-07

Finn Wisløff

Dekan, Det medisinske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Fakultetsadministrasjonen

Postboks 1084 Blindern

N-0317 Oslo

Eilert Sundts hus, 3. etg.

Moltke Moes vei 31

e-post: postmottak@sv.uio.no

Telefon: (+ 47) 22 85 62 64

Til arbeidsgruppen bak forslaget til tverrfakultær satsing på 'Levekår i utviklingsland:Helse, miljø og fattigdom, ved Kristi-Anne Stølen.

Forslaget til det tverrfakultære satsingsområdet 'Levekår i utviklingsland: Helse, miljø og fattigdom' tar sikte på å bidra med forskningsbasert kunnskap om et område av stor samfunnsmessig betydning. Dekanaten ved SV-fakultetet støtter de miljøene ved fakultetet som ønsker å delta i den tverrfakultære satsingen, og evt. velger å legge deler av sin forskningstid til satsingsområdet.

Forslaget faller inn under 'Utviklingsforskning' som er et av fire tema som er definert som tredje pulje i fakultetets faglige prioriteringer. Det innebærer at det pr. idag ikke inngår i fakultetets seks prioriterte forskningstema, men at det er et tema med potensiale for å styrkes, blant annet gjennom tverrfaglig samarbeid, både internt på SV-fakultetet og tverrfakultært.

Blindern 10.november 2008

Marianne Lien

Prodekan

Knut Heidar (sign.)

dekan

UNIVERSITETET I OSLO

DET JURIDISKE FAKULTET

NOTAT

Til:
Senter for utvikling og miljø
Box 1116 Blindern
0317 Oslo, Norway

Det juridiske fakultet
Postboks 6706 St. Olavs plass
0130 OSLO

Saksbehandler: ovarar

E-post: postmottak@jus.uio.no
URL: www.jus.uio.no

Dato: 07.11.08 **Saksnr.:** **Sakseier:**

Forslag til tverrfakultært satsningsområde "Levekår i utviklingsland: Helse, miljø og fattigdom"

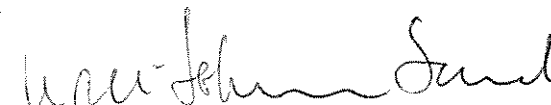
Forslaget til det tverrfakultære satsingsområdet: Levekår i utviklingsland: Helse, miljø og fattigdom tar sikte på å bidra med forskningsbasert kunnskap om et område av stor betydning for norsk utenriks- og bistandspolitikk.

Dekanatet ved det juridiske fakultet stiller seg bak forslaget og støtter de miljøene ved fakultetet som ønsker å delta i den tverrfakultære forskningen. Fakultetet deltar med to miljøer, Senter for menneskerettigheter og Avdeling for kvinnerett som begge har lang erfaring på de områder som er relevante for prosjektet. Det juridiske fakultet har forhold knyttet til rettens globalisering sentralt blant sine faglige prioriteringer på forskning.

Med hilsen

/sign./

Hans Petter Graver
dekanus

Inger Johanne Sand
prodekan for forskning